

Vejledning om fravigelse af bestemmelserne ved folkeskolens afsluttende prøver

I tilslutning til § 17 og bilag 3 i bekendtgørelse 351 af 19. maj 2005 om prøver og eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser samt ændringer heraf i bekendtgørelse nr. 752 af 30. juni 2006 ændring af bekendtgørelse om prøver eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser (prøve- og eksamensbekendtgørelsen) udsendes hermed vejledning for elever med særlige behov ved folkeskolens afsluttende prøver.

Denne vejledning erstatter Vejledning nr. 9729 af 23. november 2005 om fravigelse af bestemmelserne ved folkeskolens afsluttede prøver.

Formålet med fravigelserne

Fravigelserne ved folkeskolens afsluttende prøver har til hensigt at give elever med særlige behov mulighed for at aflægge folkeskolens afsluttende prøver på linje med andre elever. Gennem fravigelserne kan der kompenseres for disse elevers særlige vanskeligheder, således at prøverne kan gennemføres med et resultat, som svarer til elevernes faglige niveau. Det er ikke hensigten med fravigelserne at kompensere for et generelt svagt standpunkt i fagene ved, at der gives mulighed for at hente ekstra hjælp gennem en af de beskrevne fravigelser.

Vilkårene for at give tilladelse til en fravigelse

Tilladelsen til en fravigelse gives af skolelederen. Dette sker på baggrund af indstilling fra klasselæreren i samråd med forældrene, PPR og lærerne i de berørte fag. Lærerne har gennem deres undervisning erfaringer med elevens vanskeligheder i relation til den type opgaver, eleven vil møde ved folkeskolens afsluttende prøver.

Eleven og dennes forældre orienteres så tidligt som muligt om mulighederne for fravigelser ved folkeskolens afsluttende prøver og inddrages i en drøftelse af behovet for fravigelser. Eleven afgør, om prøven ønskes aflagt på de særlige vilkår.

Skolen tillader fravigelserne

Den enkelte skole kan inden for rammerne af § 17 og Bilag 3 i prøve- og eksamensbekendtgørelsen og denne vejledning tillade fravigelser fra bestemmelserne om afholdelse af folkeskolens afsluttende prøver. Tilladelse til fravigelse af prøvebestemmelserne må dog kun gives, når der foreligger en aktuel pædagogisk-psykologisk udtalelse, at eleven på grund af sine særlige vanskeligheder ikke vil kunne opnå et resultat ved prøven, der afspejler elevens faglige niveau.

En vurdering er dog ikke nødvendig for elever, der undervises på en amtskommunal specialskole eller et amtskommunalt undervisningscenter for svært handicappede børn og unge.

Fra PPR bør der, så tidligt som muligt på skoleåret, foreligge en aktuel udtalelse om elevens vanskeligheder. Udtalelsen skal indeholde en beskrivelse af elevens kompetence(r) og brug af evt. hjælpemidler i de fag, eleven ønsker at aflægge folkeskolens afsluttende prøver i. Udtalelsen kan evt. understøttes af faglige prøver.

PPR kan inddrage særligt sagkyndige. Det kan fx for blinde elever være amtets synskonsulent.

For elever i amternes specialskoler og undervisningscentre for svært handicappede vil skolelederen ofte kunne hente den fornødne rådgivning om de enkelte fravigelser fra sagkyndige på skolen.

Skolerne kan i tvivlstilfælde indhente råd og vejledning i Undervisningsministeriet i forbindelse med drøftelser om fravigelser for den enkelte elev.

Hvis der forekommer behov for fravigelser, som ligger udenfor beskrivelserne i vejledningen, indsendes ansøgning vedlagt aktuel udtalelse fra PPR til *Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer, Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K*, som træffer afgørelsen. Eventuelle ansøgninger herom indsendes inden den 1. oktober for december/januar prøverne, og inden den 1. december for maj/juni prøverne.

Prøverne skal afspejle den daglige arbejdsform

Det er en forudsætning for at give tilladelse til en fravigelse, at prøven tilrettelægges på samme vilkår, som har været gældende for elevens forudgående undervisning og således at den afspejler den daglige arbejdsform, jf. dog afsnittet ”*Skolen tillader fravigelserne*”.

Forarbejdet til fravigelserne vil i de fleste tilfælde begynde flere år tidligere i skoleforløbet, hvor lærerne sammen med eleven og forældre vurderer, på hvilken måde der kan kompenseres for elevens særlige vanskeligheder i forhold til undervisningen.

Påtegning af afgangsbetragning

Afgangsbetragningen må ikke indeholde oplysninger om særlige prøvevilkår jf. § 35 i prøve- og eksamensbekendtgørelsen.

Fravigelserne omfatter

Fravigelserne omhandler ændrede vilkår ved prøveafleggelsen ved folkeskolens afsluttende prøver, herunder brug af hjælpemidler. Der kan også være tale om ændringer i udformningen af opgaverne, såfremt elevens vanskeligheder gør dette nødvendigt.

Det er en forudsætning for fravigelserne, at prøvernes mål og sværhedsgrad ikke ændres. Hvis en del af prøvestoffet må udelades, skal det i videst muligt omfang erstattes med andet, som opfylder samme mål og har samme sværhedsgrad.

Ved folkeskolens afgangsprøve (FSA) og 10.-klasse-prøve (FS10) kan skolens leder give tilladelse til:

1. Forlænget tid
2. Individuel diktering
3. Prædiktionsprogrammer
4. Cd-rom
5. Indscanning
6. Digital oplæsning

7. Punkskrift
8. Stortryk
9. Praktisk medhjælp
10. Taktile hjælpemidler
11. Talende lommeregner
12. Tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)
13. Tolke
14. Pause
15. Andet
16. Ordbøger
17. Brug af computer

1. Forlænget tid

Fag	Prøve	Eksaminationslængde	Forberedelse	Forlænget tid
Dansk	Læsning	½ time		15 minutter
	Retskrivning	1 time		30 minutter
	Skriftlig fremstilling	3 ½ time		60 minutter
	Mundtlig A		40 minutter	20 minutter
	Mundtlig B	25 minutter	(ingen forberedelse)	
Matematik	Matematiske færdigheder	1 time		15 minutter
	Matematisk problemløsning	3 timer		45 minutter
	Mundtlig		(ingen forberedelse)	
Engelsk	Mundtlig	20 minutter	Ingen forberedelse	
	Skriftlig	2 timer		30 minutter
Fysik/kemi	Mundtlig	2 timer	Ingen forberedelse	
Biologi	Elektronisk	½ time		15 minutter
Geografi	Elektronisk	½ time		15 minutter
Tysk	Skriftlig	2 timer		30 minutter
	Mundtlig	20 minutter	Ingen forberedelse	
Fransk	Skriftlig	2 timer		30 minutter
	Mundtlig	20 minutter	Ingen forberedelse	
Historie	Skriftlig	2 timer		30 minutter
Samfundsfag	Skriftlig	2 timer		30 minutter
Kristendomskundskab	Skriftlig	2 timer		30 minutter
FS10				
Dansk	Skriftlig fremstilling	4 timer		60 minutter
	Mundtlig		40 minutter	20 minutter
Matematik	Skriftlig	4 timer		60 minutter
	Mundtlig	1 ½ time	Ingen forberedelse	
Engelsk	Skriftlig	3 timer		60 minutter
	Mundtlig		20 minutter	10 minutter
Tysk	Skriftlig	3 timer		60 minutter
	Mundtlig		20 minutter	10 minutter
Fransk	Skriftlig	3 timer		60 minutter
	Mundtlig		20 minutter	10 minutter

2. Individuel diktering

Skolen kan give tilladelse til individuel diktering. Hvis dansklæreren skal diktere, kan prøven tidsforskydes. Der skal være tilsyn med eleven, mens resten af klassen gennemfører prøven. Ved dikteringen anvendes den tid, som er nødvendig.

3. Prædiktionsprogrammer

Skolen kan give tilladelse til, at eleven anvender prædiktionsprogrammer. Det er en forudsætning, at eleven har et indgående kendskab til og erfaring i brug af programmets funktionalitet.

Der må ikke anvendes prædiktionsprogrammer i:

Dansk, læsning og retskrivning

4. Cd-rom

Skriftlige prøver

Undervisningsministeriet fremstiller opgaver på cd-rom i fagene (lyd- og tekstfiler)

Dansk, retskrivning (FSA)

Dansk, skriftlig fremstilling (FSA og FS10)

Matematik, matematiske færdigheder og matematisk problemløsning (FSA)

Matematik (FS10)

Engelsk, lyttedelen og skriftlig opgave(FSA)

Tysk, lyttedelen og skriftlig opgave (FSA)

Fransk, lyttedelen og skriftlig opgave (FSA)

Historie (FSA)

Samfundsfag (FSA)

Kristendomskundskab (FSA)

Biologi (FSA)

Geografi (FSA)

5. Indscanning

Skriftlige prøver

Der gives ikke tilladelse til indscanning af skriftlige opgavesæt.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen kan give tilladelse til, at teksten i forberedelsestiden indscannes til tekstformat – dette gælder dog ikke ved prøverne i fremmedsprog. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave - uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid, at teksten kan indscannes inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

6. Digital og /eller syntetisk oplæsning

Skolen kan give tilladelse til, at eleven anvender digitale og/eller syntetiske oplæsningsprogrammer. Det er en forudsætning, at eleven har et indgående kendskab til programmets funktionalitet.

Der må ikke anvendes digital og/eller syntetisk oplæsning i:

Dansk, læsning

Engelsk, læsedelen

Tysk, læsedelen
Fransk, læsedelen

7. Punktskrift

Skriftlige prøver

Undervisningsministeriet fremstiller opgaver på punktskrift i fagene:

Dansk, læsning og retskrivning (FSA)

Dansk, skriftlig fremstilling (FSA og FS10)

Matematik, matematiske færdigheder og matematisk problemløsning (FSA)

Matematik, (FS10)

Engelsk, (FSA og FS10)

Tysk, (FSA og FS10)

Fransk, (FSA og FS10)

Fysik/kemi (FSA)

Biologi (FSA)

Geografi (FSA)

Historie (FSA)

Samfundsfag (FSA)

Kristendomskundskab (FSA)

Undervisningsministeriet kan foretage ændringer i opgaverne i forbindelse med omsætningen til punktskrift, fx hvis billedstof er en del af opgaven.

Opgavebesvarelsenerne indsendes til bedømmelse i Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen, Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer, Frederiksholms Kanal 21, 1220 København K.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen lader blinde og svagsynede elever vælge blandt opgaver, hvori billedstof ikke indgår.

For blinde elever laver skolen selv en aftale om levering af prøvematerialet på punktskrift. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave - uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid at teksten kan omsættes til punktskrift inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

8. Stortryk

Skriftlige prøver

Skolen må selv fremstille opgaver i den størrelse og/eller farve, som er anbefalet af PPR. Prøven tidsforskydes svarende til den tid, det tager at forstørre opgaven. Der skal være opsyn med eleven, hvis eleven sidder alene.

Hvis der indgår opmålinger i opgaverne, foretages disse på originalopgaven.

Mundtlige og praktiske prøver

Skolen må selv fremstille opgaver i den størrelse og/eller farve, som er anbefalet af PPR. Proceduren er, at eleven i overværelse af skolens leder eller dennes stedfortræder trækker sin opgave - uden at eleven gøres bekendt med denne - i så god tid, at teksten kan forstørres, inden forberedelsen til den mundtlige prøve finder sted.

9. Praktisk medhjælp

Skriftlige prøver

Hvis eleven pga. sine handicap er forhindret i at udføre praktiske opgaver som fx bogomslag og/eller flytte på papir, kan der gives tilladelse til at anvende praktisk medhjælp.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp fastholder eleven til den stillede opgave.

Den punktlæsende elev har ret til - inden opgavebesvarelsen - at læse opgaverne højt for den praktiske medhjælp for at kontrollere, om punktteksten er i overensstemmelse med originaludgaven og det svarark, som medfølger. Den tid, som medgår hertil, regnes ikke for en del af prøvetiden.

Hvis den blinde elev foretager indskrivning på standardtastatur, skal den praktiske medhjælp efter ønske fra eleven oplæse de sidst skrevne ord, således at eleven kan følge med i, hvor langt han eller hun er kommet. Medhjælpen skal endvidere efter elevens ønske læse den samlede besvarelse højt for eleven med henblik på rettelse af evt. fejl.

Den praktiske medhjælp må **ikke** være tilsynsførende.

Mundtlige og praktiske prøver

Hvis der indgår brug af ordbøger, formelsamlinger m.v. kan der gives tilladelse til at bruge praktisk medhjælp, som kan oplyse/læse ønskede ord og afsnit efter elevens anvisninger. Der kan også gives tilladelse til at den praktiske medhjælp er den "forlængede" arm ved opstillinger. Det er dog en forudsætning, at ovenstående ikke kan løses tilfredsstillende ved brug af hjælpemidler.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp fastholder eleven til den stillede opgave.

Der kan gives tilladelse til, at den praktiske medhjælp kan forære et ord, hvis eleven ikke kan få ordet sagt.

10. Taktile hjælpemidler

Det er tilladt, at eleven benytter de taktile hjælpemidler, som anvendes i den daglige undervisning.

11. Talende lommeregner

Blinde elever må anvende talende lommeregner – også ved prøven i matematiske færdigheder.

12. Tegnsprog og/eller mund-hånd-system (MHS)

Skriftlige prøver

I Sprogfagene engelsk, tysk, fransk – lyttedelen er det tilladt, at der medvirker en tolk, som kan oversætte lydsporet til tegnsprog.

I dansk, retskrivning er det tilladt, at læreren dikterer med brug af MHS og/eller tegnsprog.

Mundtlige og praktiske prøver

Døve og hørehæmmede elever kan anvende den kommunikationsform, de benytter i den daglige undervisning. Dette gælder ikke ved prøverne i fremmedsprog

Fremmedsprog

For døve og hørehæmmede elever kan der gives tilladelse til, at erstatte den mundtlige dialog på det fremmede sprog med en skriftlig dialog.

13. Tolk

Mundtlige og praktiske prøver

For døve elever medvirker tolk, som kan oversætte fra dansk til tegnsprog og fra tegnsprog til dansk, således at både det faglige og det sproglige niveau kan bedømmes. Censorer udpeges efter samme retningslinier som for hørende elever.

14. Pause

Ved visse bevægelseshandicap kan der ske en udmatning, som betyder, at der må indlægges pauser i prøveforløbet, for at eleven kan gennemføre de skriftlige prøver. De enkelte prøver må i sådanne tilfælde ikke fordeles på to dage.

15. Andet

For elever med akutte skader, fx hånd- eller armskader, kan skolelederen give tilladelse til fravigelse(r) inden for rammerne af denne vejledning.

16. Ordbøger

Der kan gives tilladelse til at anvende ordbøger fra et fremmedsprog til dansk og fra dansk til et fremmedsprog evt. via et tredje sprog. Dette regnes ikke som en fravigelse.

17. Brug af computer

I dansk, retskrivning og læsning er det **ikke** tilladt at benytte stave- eller grammatisk kontrol.

I matematik, matematiske færdigheder er det **ikke** tilladt at benytte lommeregner eller andre data-tekniske hjælpemidler.

I engelsk, lytte- og læsefærdigheder er det **ikke** tilladt at benytte computer.

I tysk, lytte- og læsefærdigheder er det **ikke** tilladt at benytte computer.

I fransk, lytte- og læsefærdigheder er det **ikke** tilladt at benytte computer.